

Bjørn Omel Risom og Camilla Mordhorst

Bjørn Omel Risom er cand.mag. i historie fra Københavns Universitet og har været tilknyttet Københavns Museums undersøgelsesprojekt om storbyens spild og affaldshåndtering, der blandt andet betød feltstudier i de kommunale arkiver, særligt i forhold til Ren By kampagnerne.

Camilla Mordhorst er ph.d. og formidlingsleder på Københavns Museum. Hun har gennem en årrække forsket i materiel kultur og genstandes fremtrædelse og betydninger, blandt andet i hendes bog *Genstandsfortællinger* fra 2009 om de bevarede genstande fra Ole Worms samling samt i antologien *Materialiseringer: Nye perspektiver på materialitet og kulturanalyse* fra 2011.

HUNDELORTE, CIGARETSKODDER OG PIZZABAKKER

– storbyens gadeaffald og renholdelsesstrategier

Cigaretskodder, papiraffald, ølkapsler og udtrådte tyggegummier er alt sammen en del af bybilledet. Hvem er ikke 'kommet til' at tabe et stykke papir, skodde en cigaret på jorden, smide et æbleskrog eller lægge pizzaæskan fra sig ved siden af skraldespanden, fordi den ikke kunne være i den? Selvom de færreste vel kan sige sig fri for at have kastet affald, er det samtidig noget som 90 % af danskerne finder meget forkert.¹

Hvert år bliver der i Københavns kommune brugt millioner af kroner på at fjerne det affald, der ikke ender i én af de 8000 affaldskurve, der findes rundt omkring i byen, og af disse affaldskurve må nogle tømmes seks gange i

¹ Miljøstyrelsen 2008, s. 31.

døgnnet for at kunne holde trit med borgernes udsmidningsbehov. Kommunen kører hvert år 3500 tons affald væk fra byens gader, svarende til over 9,5 tons om dagen.² På trods af et tæt net af funktionelt designede offentlige affaldskurve, stadigt mere komplekse affaldsdistriberingsystemer, forfinede analyser af gadeaffaldets karakter og fordeling samt velgennemtænkte kampagner, bliver de uregerlige borgere tilsyneladende ved med at smide deres affald de forkerte steder.

Pizzabakken, kaffekoppen og busbilletten er funktionelle genstande, og i den rette kontekst generer de ingen. Men i det øjeblik, hvor funktionen ophører – pizzaen spist, kaffen drukket og busturen endt – opstår risikoen for, at de med antropologen Mary Douglas' ord bliver "matter out of place". I hendes klassiske undersøgelse, *Purity and Danger*,³ viser hun, hvordan samfund opretholder deres orden gennem en nøje adskillelse af det, som er rent, og det, som er beskidt. Skidt, skriver hun, er aldrig en enestående, isoleret begivenhed, men afhænger af, hvad et samfund kategoriserer som rent.

*Shoes are not dirty in themselves, but it is dirty to place them on the dining table; food is not dirty in itself, but it is dirty to leave cooking utensils in the bedroom or food bespattered on clothing; similarly, bathroom equipment in the drawing room, clothing lying on chair; outdoor things indoors; upstairs things downstairs; under-clothing appearing where over-clothing should be, and so on. In short, our pollution behavior is the reaction which condemns any object or idea likely to confuse or contradict cherished classifications.*⁴

Hvis genstande som pizzabakker, kaffekrus og madrester rammer gaden i stedet for affaldskurven, ryger de ud af kontekst og bliver pludselig både synlige og generende. Hvad, der er gadeaffald, og hvad, som ikke er, bestemmes således i højere grad af, hvor meget det "generer" end mængden af den pågældende affaldstype. Hestemøg blev f.eks. i mange år ikke betragtet som et særligt problem, selv om det åbenlyst lå i Københavns gader, hvorimod hundelorte mange gange er toppet listen over generende affald, selv om det på ingen måde fylder i statistikken over byens gadeaffald.

I Rathje og Murphys samtidsarkæologiske undersøgelser af skrald, *Rubbish*,⁵ skriver de, at en væsentlig pointe med at studere skrald er, at der er tale om fysiske fakta, ikke en mental realitet, og derfor kan skrald fungere som et nyttifuld korrektiv, altså en måde at sammenligne det, vi siger, med det vi faktisk gør. F.eks. viser én af deres undersøgelser, at amerikanske voksne måske nok køber grønts-

2 <http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/RenBy/Kampagner/RenByKampagnen/RenholdITal.aspx>, 30.04.2012.

3 Douglas 1966.

4 Douglas 1966, s. 44-45.

5 Rathje og Murphy 2001 (1992).

ger, men de smider dem i stor stil uspiste ud igen, og at der således er forskel på folks selvbillede (af at være sunde) og det, skraldet fortæller.⁶

I denne artikel vil forholdet mellem den mentale og det materielle anskues fra et andet perspektiv, nemlig at selv om gadeskrald på mange måde er meget konkret, det fylder, lugter, er i vejen og kræver fysisk håndtering, er det samtidig en diffus og flydende kategori og har været det historisk set. Teoretisk er denne artikel inspireret af Annemarie Mols radikale pointe, at fænomener ikke er stabile, det er relationerne, der stabiliserer fænomenerne, jf. *The Body Multible; Ontology in Medical Practice*.⁷ I hendes etnografiske undersøgelse på et hollandsk hospital viser hun, hvordan beskrivelser, billeder og opfattelser af en sygdom som åreforkalkning hele tiden ændrer sig alt efter, i hvilke sammenhæng den håndteres i, og i hvilke situationer den indgår. På samme vis vil en væsentlig pointe i denne artikel være, at hundelorte, cigaretskodder, pizzabakker og andet gadeaffald således måske nok er enkle og konkrete spor på hverdagslivet i gadeplan – og kan aflæses som en form for samtidsarkæologisk topografi⁸ – men samtidig, i den måde gadeaffaldet omtales, håndteres og kategoriseres på, opløser affaldet sig til en flerhed af praksisstrategier, der udspiller sig i et kompleks netværk af storbyens infrastruktur og teknologiske kunnen, af de foranderlige æstetiske idealer, historisk betingede værdier og divergerende holdninger og positioner.

Konkret belyser denne artikel, hvordan en storby som København har forsøgt og stadig forsøger at håndtere problemerne med sit gadeaffald. Renovationsopgaven burde trods sit omfang egentligt synes ganske enkel: at samle det henkastede op og at få folk til at smide deres affald i de anviste kurve. Ved nærmere undersøgelse viser gadeaffaldsproblemet sig dog langt fra så enkelt at løse, fordi såvel affaldets mængde og karakter som udsmidningsmønstrene synes lige så foranderlige som borgernes adfærd og byens udvikling. I én sammenhæng kan gadeaffald fremtræde som et synligt og presserende problem, mens det i en anden knapt nok bemærkes, alt efter hvem der ser på det, og hvordan det håndteres. Kommunens renholdelsesstrategier udspænder sig således i et bevægeligt felt og udmønter sig som forskellige infrastrukturelle tiltag, implementering af teknologiske løsninger, påbud og motiverende kampagner over for byens borgere. Særligt Ren By kampagnerne, der dukkede op i slutningen af 1980'erne, vil blive belyst i denne artikel, fordi de om noget viser, hvor flydende gadeaffaldet er som kategori. Det viser sig nemlig, at det skifter, hvad problemet består i, og hvem der kan gøre no-

6 Rathje og Murphy 2001 (1992), s. 64.

7 Mol 2002.

8 Affald som kilde til viden om menneskelig adfærd og færden har været en af arkæologiens dominerende metoder til indsigt i forhistorien, men er siden blevet udviklet i forhold til studier af samtiden: "If our garbage, in the eyes of the future, is destined to hold a key to the past, then surely it already holds a key to the present", Rathje og Murphy 2001 (1992), s. 11.

get ved det. Ligesom man heller ikke kan sætte lighedstegn mellem mængden af gadeaffald og borgernes opfattelse af problemets størrelse.

Denne artikel falder således i tre dele. Første del er en historisk gennemgang af byens håndtering af sit gadeaffald. De mange tiltag og klager viser, at byen til stadighed har måttet udvikle nye systemer for at fjerne mængderne af byens affald, men også at affaldet har ændret karakter, ligesom borgernes opfattelser af, hvad det var, som skulle ryddes væk. I anden del undersøger vi Ren By kampagnerne, der ved hjælp af især holdningsbearbejdende borgerrettede kampagner har forsøgt at mindske gadeaffaldsproblemet. Men også disse har måttet forholde sig til ændrede opfattelser og praksisstrategier, ligesom kampagnerne sandsynligvis selv har påvirket, hvad man fokuserede på inden for affaldshåndteringen. Afslutningsvis fokuseres på to affaldstyper, cigaretter og pizzabakker, der på hver sin måde belyser det brogede praksisfelt, som gadeaffald udspiller sig i.

Byens tidlige bortskaffelsesteknologier

En af de tidligste kilder, der omtaler forsøg på at regulere gadeaffaldet i København, er Christoffer af Bayerns stadsret fra 1443. I stadsretten blev det bekendtgjort, at byens borgere ikke måtte kaste ”vrensle” (affald) fra gård, hus eller stald, der lå længere end tre dage på gaden, uden at bøde med 3 Mark til kongen og byen.⁹ Stadsretten fra 1443 siger dog intet om, hvordan affaldet skulle bortskaffes eller af hvem, og først ved senere reguleringer blev det nærmere præciseret. I 1518 blev opgaven med at fjerne affaldet fra byen pålagt byens vognmænd, og med Christian II’s købstadslove fra 1521 blev et vigtigt princip i affaldsbekæmpelsen nedskrevet, nemlig grundejernes pligt til at ”fejje for egen dør”.¹⁰ Det blev befalet, at ”lørdag aften og alle helligaftener skal borgerne deres huse og gårde rengøre, skure deres gulve og bænke og holde dem pænt rene. Ligeledes skal de på disse aftener, som altid, holde gader og rendestene rene ud for deres huse og gårde, og skarnbunkerne skal lægges på gaderne foran deres huse.”¹¹ Borgerne skulle derefter selv lave en aftale med en vognmand om at få fjernet deres affald fra gaden.

Det individuelle ansvar for gaderenholdelsen så dog ikke ud til at være en stabil løsning. Gang på gang måtte grundejerne mindes om deres pligter, og i 1620 blev et nyt kollektivt baseret tiltag iværksat af bystyret.¹² Der blev indført en årlig renovationsskat, hvor indtægterne blandt andet blev brugt på vognmænd, som skulle afhente husholdningsaffaldet og det sammenfejede gadeskarn. Byen

9 Nielsen 1872, s. 174.

10 Nielsen 1874, s. 216 og s. 402-11.

11 Møller 1980, s. 49.

12 Nielsen 1874, s. 619-25.

blev opdelt i distrikter, formentlig efter de enkelte kvarterer, som hver især blev udliciteret til vognmænd. Husholdningsaffaldet blev for første gang adskilt fra gadefejtet, da det blev forbudt at lægge på gaden. I stedet skulle husholdningsaffaldet bringes ud til vognmanden, når han kom forbi hver onsdag og lørdag. Desuden blev det pålagt grundejerne at opfeje og skylle renderne på gaden foran deres grund.

På dette tidspunkt var renderne blevet en del af bybilledet, og de fleste af byens gader var brolagte. De brolagte gader havde enten dybe render eller rendesten, så regnvand kunne løbe væk fra gaderne og ud i havnen eller voldgraven. Renderne var i ligeså høj grad til spildevand fra husholdninger, stalde, garverier, bryggerier og andre erhverv. Det var dog meget andet end spildevand, som endte i renderne, og ofte blev de tilstoppede og fyldt med ildelugtende slam. Selvom der var slamkister ved rendernes udløb i havnen, så endte en del af det som opfyldt i havnebassinet til stor gene for skibene.¹³ For at kontrollere at påbuddet blev overholdt, blev der ansat opsynsmænd, såkaldte gadefogeder, til at kontrollere renholdelsen af gaderne. Heller ikke disse tiltag havde den ønskede effekt, og i senere forordninger blev gaderne stadig beskrevet som fyldte med ”møeg och wreensell”.¹⁴ Myndighederne forsøgte løbende at forbedre situationen dels ved at indføre strengere straffe, når påbuddene ikke blev overholdt, og dels ved at gøre det nemmere for borgerne at komme af med deres affald. I 1661 blev der ansat endnu flere vognmænd, som skulle give ”liud och advarsel”, når affaldet skulle afhentes.¹⁵ Denne ”liud” blev senere lyden fra en skralde, der blev svinget rundt, og deraf kommer ordene skrald, skraldemand, skraldevogn osv.¹⁶

Hvor bystyret således forsøgte at mobilisere borgerne til selv at tage hånd om deres husholdningsaffald, i det mindste til skraldevognen kom, forholdt det sig anderledes med afskaffelsen af de menneskelige affaldsprodukter. Under Christian IV blev det ”betegnet som uærlig gerning at udbære menneskeuhumskhed og kaste det på volden eller på fortovet foran døre eller på gaderne eller lade det løbe gennem rendestenen”.¹⁷ Dette var i stedet en sag for bystyret, der hyrede natførerlauget og deres vogne, der om natten kørte det til byens latrinkule ved Vor Frelzers kirke inden for voldene. Senere i 1779, da kulen var blevet så fuld, at indholdet flød ud i havnen til stor gene for skibe og tovværk, kørte natmændene lige uden for Amagerport, hvor kulen blev brugt indtil 1854.

Fra tidligt i byens historie sondres således mellem gadens affald og det, som nok var affald, men bestemt ikke hørte til gaden eller byens pladser, for den sags skyld. Flere gange om ugen var der markeder på byens torve, hvilket skabte en del

13 Møller 1980, s. 48.

14 Nielsen 1877, s. 277.

15 Nielsen 1877, s. 520.

16 *Ordbog over Det Danske Sprog*, bd. 19, 1940.

17 Hilden 1973, s. 13.

affald. Det er usikkert, hvem der har stået for oprydningen tidligere, men fra 1664 blev der lagt afgift på at køre gennem byens porte for bl.a. at dække udgifterne til offentligt betalte gadefejere, som skulle stå for at renholde byens offentlige pladser og torve.¹⁸

I 1777 blev der på ny gennemført en større omordning af renovationsforholdene.¹⁹ Afhentningen af skraldet blev skemalagt efter klokkeslæt, så husejerne ikke var afhængige af at skulle lytte efter vognmandens skralde. Der blev ansat renovationsbetjente, som udover at kontrollere om gaderne var renholdt tilfredsstillende, også skulle fjerne det affald, som vognmændene spildte. Det var dog ikke spild fra skraldevognene, som blev det største problem. Husejerne fik uvist af hvilken grund igen lov til at lægge deres husholdningsaffald på gaden, dog tidligst en time før det skemalagte afhentningstidspunkt. Dette blev dog ikke altid overholdt, så det hændte, at husholdningsaffaldet blev spredt ud over gaden, hvilket afstedkom mange klager.²⁰

Fra 1806 blev grundejere derfor pålagt at sørge for at opstille en beholder i gården, så husets beboere kunne smide deres husholdningsaffald i den i stedet.²¹ Som tidligere skulle grundejeren derefter sørge for, at beholderen med affaldet blev tømt i skraldevognen, når skralden lød. Formålet med beholderne i gårdene var at få husholdningsaffaldet væk fra gaden, men at det ikke altid lykkedes viser denne beskrivelse, som kunne læses i ”borgernes læserbrevs-avis”, *Politivennen* i 1820:

*Gaderenovationen bestaaer af Feieskarn, Tørveaske, Affald af Kiøkkener, saasom af Grønsel, Been m.m., Caffé og Theegruus; Sod af Ovne og Skorstene, Pludder af Rendestenen; et lidet Qvantum Hestegiødning, som falder paa Gaderne, (et større Qvantum samles paa Torvene), Affald hos Dreiere af Been, Horn o. desl., samt hos nogle andre Haandværkere; af Hestehorn hos Beslagsmede, Sengehalme og adskillige andre Ting.*²²

Befolkningstilvæksten i København i 1800-tallet var med til at øge fokus på håndteringen af gadeskraldet. Fra 1800 til 1850 var befolkningstallet inden for voldene steget fra ca. 100.000 til ca. 125.000 indbyggere, hvilket medførte en forøgelse af alle typer af affald og dermed også af gadeaffaldet.²³ I samme periode kom hygiejne og sanitære foranstaltninger på de store byers dagsorden. Ikke mindst de

18 Nielsen 1889, s. 65-66.

19 *Samling af Bestemmelser vedrørende Københavns Kommune, 1607-1839*, Schultz 1919, s. 317.

20 Larsen 2008, s. 16.

21 *Samling af Bestemmelser vedrørende Københavns Kommune, 1607-1839*, Schultz 1919, s. 319.

22 Larsen 2008, s. 47.

23 Holm og Johansen 1941, s. 39-40.

Før kloakeringen af København i slutningen af 1860'erne havde gaderne åbne render, så spildevand fra huse og gader nemmere kunne løbe væk. Fotografiet viser Amagertorv i 1860'erne set fra øst. Foto: Københavns Museum.

store koleraepidemier, der hærgede Europa i 1830'erne og 40'erne og København i 1853, skabte et behov for nye gennemgribende tiltag.²⁴

De systemer, man havde til håndtering af københavnernes affald – skarnbøtter, latringrubber, latrinvogne osv. havde svært ved at håndtere de stigende mængder af affald. Selv da systemet virkede, kunne hverken latrin- eller husholdningsaffald i gaderne helt undgås, da vognene, der kørte affaldet, kunne være både utætte og uoverdækkede. Ikke kun latrinaffaldet stank og var uhygiejnisk, men også spildevandet, der blev ledt fra byens garverier, bryggerier og slagtere ud i renderne, var en uhumsk affære. Renderne i gaderne, hvoraf hovedparten var åbne, kunne efterhånden ikke kapere de store mængder af spildevand, som hver dag løb ud i havnen eller kanalerne.

En løsning på det problem kom tilsyneladende, da man i 1860'erne indførte en gennemgribende teknologisk løsning, nemlig at kloakere store dele af byen. På grund af politisk uenighed måtte kloakkerne kun bruges til spildevand og overfladevand og ikke til latrin. Desuden fortsatte udløbet med at være i havnen og

24 Christensen 1912, s. 527-28; George 2011; Lindegaard 2001.

Fra 1857 til 1908 havde fattiglemmerne fra tvangs- og arbejdsanstalten Ladegården eneret på at feje gader og pladser i København. Her fejrer de Højbro Plads omkring 1890. Foto: Københavns Museum.

kanalerne. Først da kloakudløbet blev flyttet til Øresund i 1903, blev det lovligt at tilslutte vandklosetter til kloaknettet.²⁵

Med indførelsen af kloakkerne forsvandt også det flydende komøg, der hidtil ofte var blevet ledt ulovligt ud i renderne. I 1840'erne var der inden for voldene ca. 1500 køer og 3000 heste.²⁶ Malkekøer i gårdene og transport- og arbejdsheste var en integreret del af bylivet i 1800-tallet. Affaldet fra dyrene var selvfølgelig først og fremmest deres efterladenskaber, men også strøelse og halm kunne ende som gadeaffald. Møget fra arbejdshestene var en del af det affald, som livet på gaden skabte. I modsætning til det menneskelig affald var transport-hestenes affald accepteret som noget, der lå på gaden og kun med jævne mellemrum skulle fejes op og fjernes. En gennemgang af *Politivennen* viser, at trods utallige klager over skidt og skarn, lugtgener og uhumske stræder blev der ikke én eneste gang klaget over forekomsten af hestepærer på gaderne, ej heller den lugt, det måtte have afgivet.²⁷ Det meste af det hestemøg, som lå på gaden, forsvandt først med industrialiseringen og mekaniseringen af transporten.

Ikke kun dyrenes efterladenskaber flød i gaderne i slutningen af 1800-tallet. Selvom kloakkerne effektivt havde fjernet spildevand og afløb fra klosetter, havde

²⁵ Hilden 1973, s. 73–78.

²⁶ Mikkelsen 1991, s. 15.

²⁷ Larsen 2008, s. 77.

man stadig ikke fundet en effektiv måde at forhindre husholdningsaffaldet i at ende på gaden. Først i 1886 blev afhentningen af dagrenovation i højere grad systematiseret, da det blev besluttet, at alle grundejere i København skulle have en standardiseret skarnkasse (skraldespand) med låg. Desuden blev det indført, at det var skraldemanden, som skulle ind i gården for at afhente skraldet, og ikke længere grundejeren selv, der skulle bringe skarnkassen ud til skraldevognen. Et tiltag, der på flere måder gjorde det lettere for grundejerne at komme af med affaldet på lovlig vis.²⁸

Det affald, der lå på gaden – gadefejet – skulle dog stadig fejes sammen i en bunke på gaden, som skraldemanden så skulle feje op og tage med. Først i 1965 blev det bestemt, at husejerne i København skulle kaste det sammenfejede gadeaffald i deres egen skraldespand.²⁹

Indførslen af de nye effektive renovationssystemer til husholdningsaffald, spildevand og latrin fik frasorteret en hel del af gadens affald. Og med tiden indoptog borgerne de nye vaner i samspil med byens affaldshåndteringsteknologier: Husholdningsaffaldet blev båret i poser til baggårdens containere, spildevandet hældt ud i vaske eller riste, og toiletter med kloakforbindelse blev taget i brug og udbredt. Men bladene fra byens træer og buske, pollen og støv, emballager og flasker, hundelorte og alle de andre efterladenskaber, som brugerne af byen efterlader i det offentlige rum, forblev, og nye affaldskategorier kom til, mens andre faldt fra.

Bilernes indtog i byerne forandrede gadebilledet. I takt med at flere og flere biler kom til, blev der mindre plads til det liv, der traditionelt havde fyldt på gaden, og omkring 1950 kunne København karakteriseres som en bilby.³⁰ Undersøgelser foretaget i 1968, 1986 og 1995 af bylivets udvikling i København viser dog, at trods det, at bilerne var kommet til at fylde i bybilledet, skete det ikke på bekostning af gadelivet. Omfanget af opholdsaktiviteter målt i antallet af personer, der opholdt sig i bymidten, steg således fra 1.750 i 1968 til 4.580 i 1986 og 5.900 i 1995. Specielt fortovsafekulturen har udviklet sig fra at være nærmest ikke-eksisterende i København i 1968, til at antallet af pladser på udendørsserveringer blev øget fra ca. 3.000 i 1986 til 5.000 i 1995.³¹

Vigtigere for forandringen af sammensætningen af gadeaffaldet var indførelsen af engangsemballagen. Det var ikke nyt, at folk spiste og drak på gaden, men affaldet ændrede karakter. Med Burger King og McDonald's indtog på det danske marked i hhv. 1977 og 1981 blev fastfoodkulturen og den tilknyttede engangsemballage en del af det københavnske byrum. Hvor markeder, fester og højtider tidli-

28 Hilden 1973, s. 65–67.

29 Notat fra R98, 1965: *Meddelelse om ophør af opsamling af gadeaffald i Københavns kommune*. R98s arkiv.

30 Gehl og Gemzøe 2000, s. 11.

31 Gehl og Gemzøe 2000, s. 58.

Københavns overborgmester Egon Weidekamp skyder den første Ren By kampagne i gang og præsenterer samtidig byens første sugende fejmaskine. Her gengivet fra Københavns City Center og Københavns Turistforenings pjece, *Københavnervliv* fra 1987, s. 16.

gere havde givet madaffald, strøelse og rester fra boder, skaber begivenheder som Copenhagen Jazz Festival, Kulturnatten, Copenhagen Marathon og Distortion i bogstaveligste forstand tonsvis af engangsemballage i byens gader. Udbredelsen af to-go-mad og -drikke kan tydeligt aflæses i statistikkerne over det affald, der ikke havner i affaldskurvene. Samtidig skaber emballagerne nye distribuerede måder at bruge byen på, hvor man kan spise og drikke alle vegne, og skaber dermed behov for nye måder at forsøge at holde byen ren på, hvor det ikke blot handler om at skabe effektive systemer til at rydde op og holde rent, men også at påvirke selve udsmidningskulturen hos den enkelte borger.

Ren By kampagnerne introduceres

Fra den første forordning i 1400-tallet havde man med love og regler forsøgt at regulere og reducere affaldet på gaderne, men med de nye måder at bruge byens rum på og ikke mindst fremkomsten af en ny type gadeaffald, kom nu også nye tiltag til at forsøge at holde byen ren. I 1984 nedsatte Københavns City Center, der repræsenterer erhvervslivet i indre by, en arbejdsgruppe kaldet "Bedre by". Formålet var – og er – at gøre Københavns indre by mere indbydende og vel-fungerende for byens borgere og turister. I første omgang var renholdelse ikke

et af deres fokusområder, men da der i løbet af 1985 begyndte at komme klager fra udenlandske turister over renholdet, kom det på gruppens dagsorden.³² Der blev derfor nedsat et renholdelsesudvalg i samarbejde med Københavns Turistforening, hvis første opgave var at afholde en kampagne. Efter godt et års arbejde med projektet blev den første Ren By kampagne sat i værk den 23. april 1987 under mottoet, "Det er også din by – Ren by".³³

Formålet med Ren By kampagnen var at supplere lovgivningen med holdningsbearbejdende kampagner, der kunne ændre holdningen hos brugerne af byen, så de ikke hver især smed så meget affald på gaden. Kampagnen benyttede sig i høj grad af 'gulerod' frem for pisk, hvilket blev klart formuleret i åbningstalen:

*Jeg er af den absolutte mening, at det ikke hjælper at give bøder. I Singapore koster det 1000 kr., i London 100 kr. at tabe et stykke papir, men at vi ved at stole på den enkelte dansker kan få skabt den lille holdningsændring, som skal til for at give en indsats, når man har et stykke papir eller andet affald i hånden.(...) Som motivation for en holdningsændring vil der hver dag i den næste måned gå en kendt personlighed rundt og finde tolv vindere, som hver kan vinde 100 kr. kontant (...).*³⁴

I kampagnen blev der ikke fokuseret på specifikke affaldstyper, men derimod på helhedsindtrykket af byen. Målsætningen var at få byen til at fremstå æstetisk og indbydende. Kampagnen blev en stor succes og var senere forbillede for en Ren Danmark kampagne og Ren By kampagner i andre byer landet over. I 1988 blev kampagnen tildelt EF's miljøpris for det gode initiativ.³⁵

Udover at få gjort byen renere gennem kampagnen var det også håbet, at den øgede opmærksomhed på problemerne med renholdet i København ville skabe politisk interesse for området. Kampagnen var uden tvivl medvirkende til, at Københavns kommune fik mere fokus på området, og selvom kommunen ved opstarten i april 1987 ikke var involveret i kampagnen, koblede den sig på med sine egne tiltag et par måneder senere. Frem til 1992 var Københavns City Center og Københavns Turistforening stadig primus motor i kampagnerne. Efterhånden overtog Københavns kommune dog en stadig større del af ansvaret, og fra midten af 1990'erne deltog hverken Københavns City Center eller Københavns Turistforening i Ren By kampagnerne. Kommunens initiativer i den første kampagne

32 *Beretning og regnskab 1985, s. 8 og Bedre By – et handlingsprogram fra Københavns City Center 1986, s. 7.*

33 I 1982 var en mindre kampagne med mottoet "Vi elsker byen ren" blevet afholdt af Københavns City Center og Københavns Turistforening. Der er dog intet, der tyder på, at kampagnen vakte særlig opmærksomhed, eller gjorde byen renere.

34 *Ren By. Åbningstale af Peter Tholstrup 23/4 1987.*

35 *Beretning og regnskab 1988, s. 2.*

Københavns Kommune fik omkring 1990 mange klager over hundenes efterladenskaber, og man tog derfor et nyt våben i brug, hundeeskrementopsamlingsmaskinen. Her gengivet fra Københavns Kommunes årsskrift *Stadsingeniørens Direktorat* fra 1991 s. 6.

og de følgende Ren By kampagner dækkede hele Københavns kommune, hvori- mod Københavns City Center og Københavns Turistforening kun havde fokus på indre by. Kommunens indsats kombinerede desuden en mere praktisk indsats med en kampagneorienteret indsats og bestod bl.a. i opsætning af flere og større papirkurve, mere mandskab til renhold og ekstra spuling af gaderne i Indre By samtidig med, at der blev sendt breve til alle grundejere i Indre By for at minde dem om, at de i henhold til renholdelsespligten skulle sørge for at feje 2,5 meter ud fra deres grund.³⁶

Det overordnede fokus for Ren By kampagnerne i både slutningen af 1980'erne og i starten af 1990'erne var at få gjort København pænere, men i slutningen af perioden fokuserede kampagnerne i højere grad på specifikke typer af gadeaffald på baggrund af borgernes egne udsagn om hvilke typer affald, der generede dem mest. Undersøgelserne baseredes på klagebreve til kommunen fra byens borgere om renholdet i København. Især to typer af gadeaffald, hundelorte og papiraffald afstedkom mange klager.³⁷ Papiraffaldet forsøgte man at dæmme op for ved at opsætte flere og større affaldskurv, og indsatsen mod hundelortene blev imødekommet ved, at der mange steder blev sat stativer op med affaldsposer, så ejeren

36 *Handlingsplan for København – Ren By 27/5 1987.*

37 *Beretning og regnskab 1996*, s. 19 og Notat fra Københavns kommune 1991.

selv kunne fjerne lorten. Til Ren By kampagnen i 1991 blev der oven i købet introduceret en særlig hundeeskrementopsamlingsmaskine.³⁸ Den særligt byggede maskine var kun i brug i kort tid og var nok mere et navn end til gavn, men fokuseringen på hundenes efterladenskaber som særligt generende på trods af, at de mængdemæssigt hverken dengang eller siden har fyldt noget særligt i statistikkerne viser, at mængden af affaldstyper ikke nødvendigvis afgør, hvor meget man gør ved den.

Den holdningsbearbejdende kampagne om ”fej for egen dør” havde tilsyneladende dog heller ikke denne gang – små 500 år efter ”fej for egen dør” princippet blev introduceret første gang – den ønskede effekt over for borgerne. For renholdelsen i Indre By blev først markant forbedret, da kommunen mod betaling overtog de private grundejeres renholdelsesforpligtelse på Strøget fra 1. juli 1992.³⁹ I al fald var der i 1993 stort set ingen klager over affald i Indre By.⁴⁰

Ren By kampagnerne blev i løbet af 1990’erne langt mere afdæmpede end de første euforiske år, og fra midten af 1990’erne var det nu typisk oplysningskampagner, der bestod af en plakat og meldekort. Kampagnerne i slutningen af 1990’erne vakte så lidt opmærksomhed, at man i både medier og i kommunens papirer kan finde udtalelser om, at Ren By kampagnerne først begyndte efter år 2000.⁴¹ På trods af den reducerede indsats i disse år kan meldekortene ses som endnu et udtryk for kommunens fokus på borgernes udsagn som en metode til at vurdere problemerne med gadeaffald. Meldekortene var fortrykte postkort, borgerne kunne sende, hvis de oplevede problemer med renholdet og f.eks. så overfyldte affaldskurve eller skrald på gaden. De kommunale strategier i forhold til de tidlige Ren By kampagner lagde således primært vægt på borgernes opfattelser af problemet og forsøgte at sætte ind dér, hvor utilfredsheden hos borgerne var størst, snarere end gennem systematiske analyser af affaldets omfang og karakter.

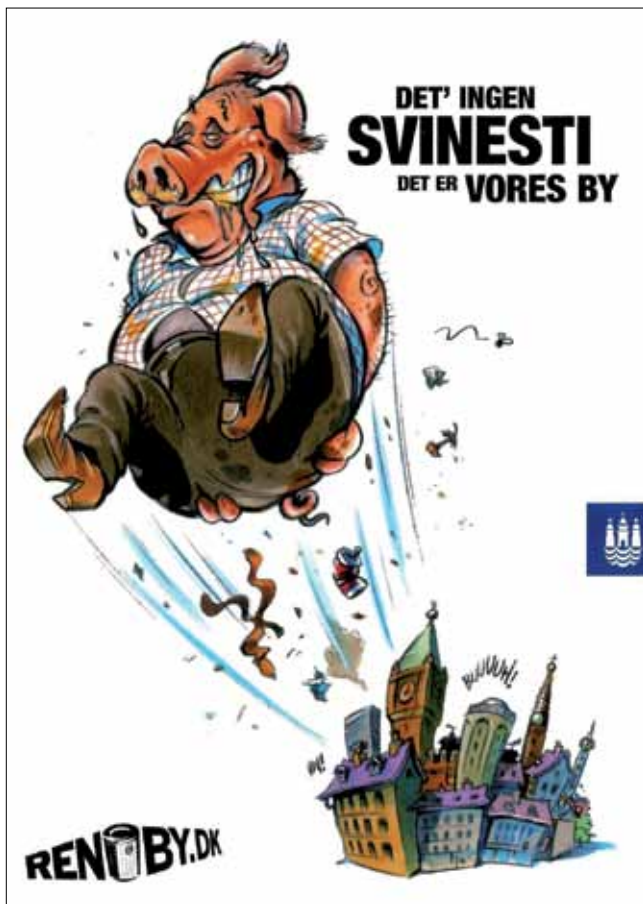
Efter den afdæmpede periode i 1990’erne blev der fra år 2000 igen lagt mere vægt på Ren By kampagnen. Indsatsen blev forsøgt professionaliseret bl.a. ved ansættelsen af et eksternt kommunikationsbureau, lancering af en Ren By hjemmeside, og meldekortene blev afløst af en hotline, hvor borgerne kunne ringe ind, hvis de oplevede problemer med overfyldte skraldespande og affald på gaden. Kampagnerne fik også en langt skarpere og mere provokerende profil. Kampagneslogans som ”Fej for egen dør – og andres”, ”Mange arbejder for en Ren by – Hvad gør du?”, ”Din mor er her ikke” og ”Smøgsvin, tænk over hvor du smider dit skod” lagde en mere konfronterende linje for kampagnerne. Specielt

38 *Beretning og regnskab 1991*, s. 29.

39 *Beretning og regnskab 1992*, s. 27.

40 *Beretning og regnskab 1993*, s. 27.

41 F.eks. *Jyllandsposten* 18.07.2002: ”Nu skal hovedstaden holdes ren” og Notat: *Konstruktion i og perspektiverne for samkøring af Ren By og Graffiti kampagnerne under Vej og Park*. Bilag: *Kampagnehistorik. Fælles mål og interesser*. 11.01.2006.

I Ren By kampagnerne 2004 – 2006 blev tonen markant skærpet og betegnelser som gadesvin og affaldssvin blev flittigt brugt. Ovenstående Go-card er fra kampagnen i 2004. Foto: Center for Renhold, Københavns Kommune.

de såkaldte svine-kampagner fra 2004 – 2006 var med til at skabe mere opmærksomhed om Ren By kampagnerne, og den nye skarpe retorik mod 'gadesvinene' var valgt bevidst. Den hårde sprogbrug skulle skaffe gratis omtale i medierne – og forsøge at nedbringe mængden af cigaretskodder, kapsler og fastfoodemballage, som var de affaldstyper, man fokuserede på i de år.⁴²

Samtidig kom der fokus på at få en mere systematiseret dokumentation af borgernes oplevelse af renholdet. Dette blev udmøntet i en række borgerundersøgelser fra 1998 til 2004, hvor formålet var at undersøge og dokumentere tilfredsheden med renholdelsen i København. Den første undersøgelse, *Borgernes holdning til ren- og vedligehold*, blev lavet i 1998 og blandt spørgsmålene var, hvilke typer af affald borgerne fandt mest generende på henholdsvis pladser og i nærområdet. Svarmulighederne var fastlagt på forhånd og bestod af kategorierne nedtrådt tyggegummi, flasker, blade, papir, ekskrementer fra husdyr, ukrudt, grus/sand, klæbrigt snavs på fliser og graffiti. Papir, flasker og hundelorte var

42 Konstruktion i og perspektiverne for samkøring af Ren By og Graffiti kampagnerne under Vej og Park. Bilag: Kampagnehistorik. Fælles mål og interesser. 11.01.2006.

topscorere. Overordnet fandt kun 56 % af de adspurgte, at renholdet af byen var tilfredsstillende.⁴³ Som forberedelse for kampagnen i 2004 uddybede kommunen sine undersøgelser af borgernes oplevelse af gadeaffaldet ved at foretage en systematisk gennemgang af alle de borgerhenvendelser og presseomtaler, som i perioden fra 2000 – 2004 havde omhandlet renholdet i København. Konklusionen på undersøgelsen af de 611 borgerhenvendelser og 212 presseomtaler var, at det som optog borgerne mest, var manglende renhold af veje og pladser, manglende tømning af affaldskurve, manglende fjernelse af ukrudt og cykelrod.⁴⁴ I borgernes bevidsthed var ukrudt og cykelrod en del af renholdet og viser, at det er tingenes forkerte placering – en cykel uden for stativet, en plante mellem brostenene – der gør tingene urene, snarere end at noget er skrald, og andet ikke er.

De systematiske undersøgelser af borgernes holdning til problemet udmøntede sig dog ikke direkte som konkrete handlingsanvisninger for, hvor der skulle sættes ind. Der var mere tale om målinger af den generelle tilfredshed med byens niveau af renhold eller manglen på samme. I renholdelsesstrategien fra 2005 blev det beskrevet således: ”Renholdelse er vanskeligt at måle. BTF (Bygge- og Teknikforvaltningen) har derfor spurgt borgerne om deres oplevelse af byens renholdelse, samt hvad borgerne finder vigtigst, hvis niveauet skal ændres.”⁴⁵

Med en ny teknik- og miljøborgmester på området fra 2006 fik kampagnerne igen en ny profil, og en ny strategi blev udarbejdet. Den nye borgmester, Klaus Bondam, ville væk fra den provokerende og konfronterende svineretorik, og i stedet blev sloganet fra 2007 ”Det er en kunst at holde byen ren”. Samtidig satte han det mål, som stadig er gældende, at København skulle være den reneste by i Europa i 2015. Økonomisk fik han også bedre muligheder end den tidligere borgmester, Søren Pind, da de økonomiske rammer for kampagnerne 2007 – 2009 blev fastlagt. I budgettet for 2007 blev der afsat 90 mio. kr. ekstra over de følgende tre år til øget renholdelse af byen. De 30 mio. kr. årligt skulle ikke kun bruges på selve kampagnerne, men også på f.eks. flere affaldskurve og mere mandskab.⁴⁶

For at nå det ønskede mål blev der lagt en strategi for kampagnerne, hvor man til at begynde med identificerede en række områder, der ville løfte og synliggøre renholdelsen i byen. Løftet skulle først og fremmest ske ved, at renholdelsen af byen blev øget, hvilket kan ses i direkte forlængelse af den generaliserende tilgang til problemet i 2005. Eksplicitte synliggørelsesstrategier blev resultatet fra kommunens side i form af at sætte ekstra og synligt mandskab ind til at holde byen ren. I foråret 2007 blev der indsat ekstra mandskab i form af snappehold, og der blev etableret en særlig gågadepatrulje, som satte ekstra fokus på renholdet af Strøget. Desuden blev fejningsfrekvensen øget i udvalgte gader, og i løbet af

43 *Renholdelsesprojektet Rapport 2000*, s. 40.

44 *Indlæg af Borgerbreve og fra Sakset, fordelt på positive og negative beskrivelser, fra år 2000 til 2004.*

45 *Renholdelsesstrategi 2005*, s. 2.

46 *Evaluering af renholdelsesstrategi 2007*. 23.01.2008.

I 2008 blev store skulpturer af skrald opsat i byen for at gøre opmærksom på byens gadeaffald som et led i Ren By kampagnen. Cigaretskoddet var naturligvis også med. Foto: Center for Renhold, Københavns Kommune.

sommeren blev der opsat 450 flere affaldskurve. Yderligere overtog kommunen renholdelsesforpligtelsen fra grundejerne på endnu flere strækninger i både Indre By og andre steder i København.

For at undersøge effekten af den øgede og mere synliggjorte renholdelse hyrede Center for Renhold Gallup til at lave en undersøgelse af, hvorvidt initiativerne resulterede i et renere København. Målestokken var, som i de tidligere borgerundersøgelser, borgernes oplevelse af renholdet i København. De fem målinger i undersøgelsen "Gadeinterview om Renhold i Københavns Kommune" blev udført fra marts 2007 til oktober 2007. Synliggørelsen af renholdet skete både ved at profilere medarbejderne som "Gadens helte", men også ved gennem Ren By kampagnerne at fortælle om den indsats kommunen gjorde for at holde gaderne rene. Et centralt element i kampagnerne var seks skraldefigurer, som blev opstillet udvalgte steder i byen. Figurerne var overdimensionerede gadeaffaldstyper, pizzabakke, dåse, tyggegummipakke, bananskræl, kaffekrus og en avis, som skulle minde københavnerne om at ramme skraldespanden.⁴⁷ Fra 2008 blev figurerne suppleret af et overdimensioneret cigaretskod. Denne var interessant nok i første omgang blevet fravalgt, da man frygtede, at den i stedet ville opfordre til rygning.

Foruden kommunens tilfredshedsmålinger blev en ny strategi tilføjet til kommunens renholdelsespraksis i 2007, nemlig den systematiske analyse af gadeaffaldets udbredelse og variation. Analyseinstituttet Rostra Research blev sat til at

47 *Renholdelsesstrategi 2007 - Implementering af delprojekter*. 11.04.2007.

optælle affaldsmængden på ti forskellige gadeaffaldsafhentningsruter i København. Man ønskede bl.a. at undersøge udviklingen af renholdelsen set over tid og løbende at evaluere renholdelsesniveauet på de enkelte strækninger. Både hvilke typer af affald, der skulle indgå i undersøgelserne, og hvilke områder/gader, der skulle være med i undersøgelsen, blev fastlagt af kommunen, men på en sådan måde at deres medarbejdere ikke havde kendskab til den præcise rute. På den måde kunne der ikke snydes med renholdet og opnås falske resultater. De udvalgte gader var Østerbrogade, Nørrebrogade, Vesterbrogade, Amagerbrogade, Strøget, Købmagergade, Gothersgade, Store Kongensgade, Kongens Nytorv og Indre Nørrebro. Optællingsområdet var fortove og torve. Strækningerne havde hver en længde på ca. 500 meter. Affald, der lå op til 15 cm ude på vejbanen, blev også registreret. Alle optællinger fandt sted mandag til torsdag mellem kl. 13 og kl. 19, så optællingerne kunne repræsentere en periode, hvor byen blev brugt, og der blev smidt affald, men uden at der var for mange mennesker til, at det kunne forstyrre optællingen. Af samme grund blev tidsrummet fra fredag til søndag frafaldt.⁴⁸ Fra 2009 ændredes tidsrummet for målingerne dog til tre forskellige tidsrum. Formålet var at undersøge, om der var forskel på affaldsmængden på forskellige tidspunkter af døgnet. Endvidere blev området for optællingerne udvidet, så det dækkede hver af kommunens ti bydele, og antallet af optællinger blev sat ned fra fem til tre om året.

Affaldet blev registreret efter 11 forskellige kategorier: Cigaretskod, pizzabakker, drikkekrus, fastfoodemballage (inkl. pølsepapir), dåser (øl/sodavand), glas (glasflaske/glasskår/bunke af glasskår), bygningsaffald, frugt (æbleskrog/bananskræller), papiraffald, kapsler og andet (papir, plast, cigaretpakker, tændstikker, blade, grene, slikkepinde). Mængderne af affald blev opgjort per enhed, så f.eks. et cigaretskod talte ligeså meget som en ølflaske.⁴⁹

Specificering af indsatsen – Cigaretskodder og pizzabakker

Ved hjælp af de første affaldsoptællinger blev to specifikke typer affald udvalgt til særlige indsatsområder i Ren By kampagnerne i 2008, 2009 og 2010: Cigaretskodder og fastfoodemballage.⁵⁰ Som affaldstype er en skoddet cigaret ikke noget, der fylder ret meget, men for kommunen er cigaretskodder et dyrt og besværligt bekendtskab. Fejemaskinerne har svært ved at fange skodderne, så oftest skal de opsamles med håndkraft. At fjerne et enkelt cigaretskod koster derfor kommu-

48 *Optælling af affald Københavns Kommune. Marts 2007*, s. 3-5.

49 *Optælling af affald Københavns Kommune. April 2009 (Nye ruter, måling 1)*, s. 3-5. (Papiraffald er ikke nævnt i oversigten, men er medtaget som kategori i selve optællingen).

50 Fra 2010 og frem har Ren By kampagnernes fokus været mere generelt.

Kampen mod cigaretskodderne tog til i 00'erne og i samarbejde med erhvervslivet fik Københavns Kommune udviklet et askebæger, man kunne påsætte byens affaldskurve. Foto: Center for Renhold, Københavns Kommune.

nen ca. to kroner.⁵¹ Eftersom det også er den mest udbredte gadeaffaldstype, er der således væsentlige økonomiske og logistiske grunde til kommunens valg af indsatsområde.

Ud fra brugerundersøgelserne kan man imidlertid også se cigaretskoddet træde frem som et tydeligere og tydeligere problem. Der er med andre ord sket en udvikling i, hvor generende cigaretskodderne bliver opfattet. Således er det værd at bemærke, at cigaretskodder slet ikke var nævnt i den første brugerundersøgelse fra 1998 som mulig valgkategori. Måske blev de opfattet som en "naturlig" del af gadebilledet, på samme måde som hestemøget havde været det hundrede år før? Usynligheden i den kommunale kategorisering blev dog ikke helt modsvaret af borgerne, i det flere respondenter noterede cigaretskodder under kategorien 'Andet'.⁵² De henkastede skodders usynlighed som affaldsproblem var ændret seks år senere. I 2004 Ren By kampagne optrådte cigaretskodder nu som særlig affaldskategori, hvilket medførte flere henvendelser om manglende askebægre i byrummet. Kommunen udviklede derfor et askebæger, der kunne integreres i lågene til affaldskurvene.⁵³ I brugerundersøgelsen om renhold fra 2007 kom cigaretskodderne yderligere i fokus. Nu blev de nævnt blandt de tre mest generende

51 Se Ren By Kampagnens side om cigaretskodder, <http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/RenBy/Kampagner/RenByKampagnen/Cigaretskodder.aspx> 01.05.2012.

52 *Brugerundersøgelse 1998*. Bilag 2 og 3.

53 *Renholdelsesstrategi 2005*, s. 34.

typer affald. Sammen med glas og hundelorte toppede de statistikken i alle fire målinger, der blev foretaget i undersøgelsen.⁵⁴

Rygelovens indførelse i 2007 satte yderligere fokus på cigaretskodderne i byens gader, og i flere artikler i byens aviser kunne man læse, hvordan antallet af skodder var steget.⁵⁵ Det kom også til udtryk i den måling i brugerundersøgelsen fra 2007, der blev lavet efter rygelovens indførelse, hvor cigaretskodderne endnu mere markant blev identificeret som den mest generende type affald.⁵⁶ Rygeloven betød også, at kommunen intensiverede indsatsen mod skodderne bl.a. ved at udsende breve til restauratører, uddannelsesinstitutioner mv. for at minde om deres renholdelsespligt.

Et vigtigt element i den overordnede strategi for renholdelse var, at kommunen skulle indgå partnerskaber med nogle af de store grundejere/erhverv, hvis brugere og kunder i særlig grad var med til at efterlade affald i gaderne. Partnerskabsaftalerne var et forsøg på at give de private aktører et medansvar for at reducere mængderne af affald på gaden. Særlige indsatsområder var gratisaviser, fastfoodkæder og cigaretskodder.⁵⁷ På initiativ af Københavns City Center blev der i 2008 afholdt partnerskabsmøder, hvor bl.a. Horesta, Tivoli, House of Prince, Movia og Metro deltog i indsatsen mod cigaretskodder. Det stod hurtigt klart, at rygeloven medførte et øget behov for flere askebægre i byrummet, og via partnerskabsmøderne blev ideen om et specielt Københavneraskebæger udviklet. Kommunen stod for produktion og opsættelse, og de første askebægre blev opsat i december 2008. Som en del af Ren By kampagnen blev der endvidere uddelt op mod 40.000 lommeskebægere under bl.a. Copenhagen Jazz Festival, Copenhagen Pride, Kulturnatten og J-dag.⁵⁸

Der er ingen tvivl om, at både borgere og kommune havde fokus på cigaretskodderne på gaden, og optællingerne af affald viser da også, at det var den klart mest dominerende affaldstype. I den første optælling af affald fra marts 2007 blev der i alt registreret 21.144 stykker affald. Heraf var de 17.633 cigaretskodder, hvilket svarer til en andel på 83 % af det optalte affald.⁵⁹ Selvom der lokalt var stor forskel på, hvor mange skodder der blev optalt, var det på samtlige ruter den mest fremherskende affaldstype. Set over hele perioden var cigaretskodderne den mest udbredte affaldstype: I 2007 udgjorde de 82 % af den samlede gadeaf-

54 *Gadeinterview om Renhold i Københavns Kommune 2007*. Der blev i alt foretaget fem målinger, men spørgsmålet om det mest generende type affald er kun med i runde 2-5, figur 26.

55 F.eks. *Ekstra Bladet* 28.09.2007: "De slås med dine skod" og *Jyllandsposten* 31.10.2007: "København drukner i skodder."

56 *Gadeinterview om Renhold i Københavns Kommune 2007*, figur 26.

57 *Status på renholdelsesstrategi 2008*, s. 3.

58 Ren By Kampagnens hjemmeside, <http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/RenBy/Kampagner/RenByKampagnen/Cigaretskodder.aspx>, 01.02.2012.

59 Alle beregninger og omtale af statistik vedr. gadeaffaldsoptællinger er foretaget på baggrund af *Optælling af affald Københavns Kommune*. 2007, 2008 og 2009.

faldsmængde, i 2008 74 % og endelig i 2009 lå de på 70 %. I tal svarer det til, at der blev optalt hhv. 71.446 cigaretskodder i 2007, 62.183 i 2008 og 40.181 i 2009.

Selvom formålet med denne artikel ikke er at undersøge kampagnernes effekt, kan det ikke udelukkes, at faldet i antal optalte cigaretskodder måske kan tilskrives en vis positiv effekt af kampagnerne og kommunens tiltag med askebægre i lågene på skraldespandene og Københavneraskebægret fra 2009. Den megen fokus på cigaretskodder kan også have gjort grundejere og kommunen mere opmærksomme på at få fjernet skodderne. Både fra kommunal side og blandt byens borgere var der derimod helt klart en opfattelse af, at rygeloven betød en markant forværring af problemet med cigaretskodder på gaderne, men statistikkerne fortæller en anden historie. I den første måling efter rygelovens indførelse faldt antallet af optalte cigaretskodder fra 14.349 til 13.072. Hvis faldet i antal optalte skodder skulle kunne forklares med, at der generelt blev optalt mindre affald, burde cigaretskoddernes andel af den samlede mængde affald stige. Heller ikke dette bekræftes af statistikken, hvor cigaretskoddernes andel af den samlede mængde affald tværtimod falder.

Diskrepansen skal måske findes i det øgede fokus på cigaretskodderne. Ved at skabe ekstra opmærksomhed på cigaretskodderne kan borgerne have fået skærpet deres opmærksomhed for de skodder, der lå på gaden, selv om der faktisk var færre af dem. Men også kategorien "cigaretter" er i samme årrække blevet mere problematisk og dermed mere synlig gennem sin forskydning fra hverdagsfænomen til samfundsproblem i takt med skærpelsen i tonen omkring rygningens skadelige virkninger og den politiske vilje til at indføre forbud mod rygning i en række offentlige rum. På trods af at indførelsen af rygeloven ikke kan aflæses i statistikkerne i form af flere cigaretskodder på gaden, giver optællingerne af cigaretskoddernes udbredelse og omfang i byrummet dog statistisk argumentation for kampagnernes indsats. Denne sammenhæng er imidlertid lang fra givet, hvilket indsatsen mod de henkastede pizzabakker viser.

Ligesom med cigaretskodder er fastfoodemballage en affaldstype, der er kommet mere fokus på, og tilsvarende finder borgerne det i højere grad stærkt generende. I den første brugerundersøgelse fra 1998 var fastfoodemballage ligesom cigaretskodderne ikke en svarmulighed på spørgsmålet om hvilke typer affald, der udgjorde det største problem. Endnu mere tydeligt end med cigaretskodderne optræder de dog alligevel i kategorien 'Andet', hvor pizzaæsker og fastfoodaffald er nævnt utallige gange. Og i *Brugerundersøgelse – Hvad mener Københavns kommunes borgere om byens veje og parker?* fra 2004, blev det konkluderet, at større affald som pizzabakker var blandt de typer affald, som var mest uønskede i gadebilledet.⁶⁰ Også i brugerundersøgelsen fra 2007 blev fastfoodemballage udpeget til at være den mest generende affaldstype målt ud fra hvilke affaldstyper,

60 *Renholdelsesstrategi 2005*, s. 27.

På trods af at pizzabakkerne var en forholdsvis lille bestanddel af det affald, som flød i gaderne, så lagde befolkningens mange klager et stort pres på Københavns Kommune, som fik udviklet en speciel pizzaaffaldskurv. Foto: Center for Renhold, Københavns Kommune.

der oftest lå i top 3 i målingerne.⁶¹ Dette blev bakket op af klager og læserbreve, hvor fastfoodaffaldet blev udnævnt til en af de helt store syndere. Blandt andre af debattøren Peter Olesen: "Det er værst i København, men tendensen er den samme i hele landet. Cigaretskodder, gratisaviser og pizzabakker bliver smidt på gaden".⁶² Det særlige fokus på fastfoodaffald i kampagnerne fra 2008-2009 understøttes derfor af borgernes udsagn om affald.

Allerede i 2005 var den nyudviklede pizzaaffaldskurv blevet opsat ti forskellige steder i byen. Blandt andet i Gothersgade, hvor der ofte var blevet klaget over problemer med pizzabakker på gaden.⁶³ Med 2008-2009 kampagnernes fokus på fastfood blev yderligere 20 såkaldte pizzaaffaldskurve opstillet, der dog også var designet til at kunne rumme andet fastfoodaffald som drikkekrus og burgeræsker.⁶⁴

For at synliggøre problemet med fastfoodaffald blev der ved kampagnens start i 2008 opsat en container med sider af plexiglas på Kongens Nytorv. Den efterfølgende uge blev alt det gadeaffald, man havde opsamlet i Nyhavn og i Gothersgade puttet i containeren. Idéen var, at Københavns borgere ved selvsyn skulle se, hvor

61 *Gadeinterview om Renhold i Københavns Kommune 2007.*

62 *Politiken* 23.11.2007: "København er for snavset for turisterne".

63 *Jyllandsposten* 09.06.2005: "Velkommen til pizzaskraldespanden".

64 *Pressemeddelelse 2008*: "30 kæmpe pizzaaffaldskurve til københavnerne".

meget affald der blev smidt på gaden. Som kampagneevent blev der også opsat "talende" affaldskurve i Gothersgade og i Nyhavn, som skulle opfordre forbi-passerende til at smide deres affald i affaldskurvene. Fastfoodområdet blev også gjort til en del af partnerskabsstrategien. Københavns kommune samarbejdede bl.a. med McDonald's, Burger King og 7-Eleven, som tilsammen uddelte 340.000 servietter med Ren By-logo til deres kunder.⁶⁵ Derudover blev der lavet en særlig aftale med 7-Eleven i Indre By, hvor kommunen mod betaling tømte deres affaldspande.

Skulle man udvælge den mest dominerende type fastfoodemballageaffald baseret på mediernes og kampagnernes omtale, er der ingen tvivl om, at valget falder på pizzabakken. Fastfoodemballageaffald er generelt ulækkert, men pizzabakken er tillige svær at håndtere, fordi den fylder. Der er således tale om noget gadeaffald, der i høj grad er "a matter out of place" i Mary Douglas' forstand. Det snaskede papstykke burde være i husholdningsaffaldet og generer ikke blot ved sin størrelse og dermed synlighed, men også ved at kunne "snaske andet til", f.eks. ved at en jakke eller hånd ved et uheld strejfer den henkastede bakke med resterne af pizzasovsen og således står i fare for at brede sig som "a matter out of place" til endnu flere områder, nu f.eks. som en synlig plet på jakken. Ud fra denne logik kan det ikke undre, at forestillingen om de store snaskede pizzabakker, der ikke kan proppes i de tilgængelige offentlige affaldskurve, fremtræder som et stort problem.

I statistikkerne er pizzabakkerne derimod nærmest umulige at få øje på: I hele 2007 blev der kun registreret 32 pizzabakker ud af de i alt 86.962 optalte stykker gadeaffald. Tilsvarende i 2008 hvor kun 13 pizzabakker blev optalt ud af en samlet mængde på 83.733 stykker affald. I selve kategorien fastfoodemballage blev der i 2007 registreret 195 stykker, 103 i 2008 og i 2009 kun 11 stykker affald. Drikkekrus, der også er en form for fastfoodemballage, blev der registreret hhv. 462, 152 og 57 styks af fra 2007 – 2009. Statistikkerne viser dermed, at i løbet af de tre kampagneår formåede andelen af fastfoodemballage ikke i en eneste af de i alt 13 optællinger at komme over 1 % af den samlede affaldsmængde. Selv ved at inkludere de i optællingerne særskilte kategorier pizzabakker og drikkekrus ligger andelen af fastfoodemballage stadig under 1 % af den samlede affaldsmængde. Fjerner man cigaretskodderne fra den samlede mængde, når andelen af fastfoodaffald inklusive drikkekrus og pizzabakker kun op på knap 5 % af den samlede affaldsmængde. Hverken i opstartsåret 2007 eller i 2008 og 2009, hvor der var særligt fokus på fastfoodemballage, kan statistikkerne understøtte, at dette var et særligt problematisk område.

I modsætning til cigaretskodderne kan optællingerne altså ikke dokumentere en sammenhæng mellem det valgte fokus, borgernes udsagn og det affald, der lå

65 *Evaluering af renholdelsesstrategi 2008*. 23.01.2009.

på gaden. Den interessante forskel peger ikke blot på, at noget gadeaffald fylder mere i folks bevidsthed end andet. Gadeaffald er således ikke bare gadeaffald, men kan være mere eller mindre problematisk. Den moralske og sanselige oplevelse spiller også en rolle. Cigaretskodderne er blevet mere og mere problematiske som gadeaffald i takt med, at det er blevet mere og mere samfundsmæssigt forkasteligt at ryge. Andet gadeaffald, som f.eks. store papstykker med madrester, bliver simpelthen set som værende så ulækkert, at det får en uforholdsmæssig stor rolle i borgernes bevidsthed. Dette kan forklare divergensen i forhold til både fastfoodemballage og i øvrigt også hundelorte, hvor hundelortene på lignende vis kun udgør en brøkdel i optællingerne, hvorimod de gentagne gange topper statistikkerne over det mest generende affald.

Forskellen mellem opfattelser og optællinger peger dog også på begrænsningen i de præmisser, man foretager de ”objektiverende” målinger ud fra. Optællingerne af byrummets affald foregår på udvalgte strækninger, som afspejler de kommunale skraldebilers indsamlingsruter. Borgernes opfattelse af renholdet bygger sandsynligvis i højere grad på en helhedsbetragtning af skraldet i byrummet, der afspejler deres mangfoldige ruter og anvendelser af byen på forskellige tider af døgnet. Fravalget af parker og opholdsarealer i tilknytning til grønne områder er også værd at tage med i denne sammenhæng og skyldes sandsynligvis den strukturelle organisering af affaldshåndtering inden for kommunen, hvor ét center i kommunen tager sig af renholdet af byens gader og stræder, mens et andet center tager sig af renholdelsen af byens parker og grønne områder. Skraldebilernes indsamlingsruter og dermed optællingerne inkluderer således ikke byens grønne områder og det affald, som findes der – hvor man kunne forestille sig, at der var særligt gode steder for indtagelse af pizzaer, jf. borgernes klager over pizzabakkeproblemet i Gothersgade, der ligger lige op ad Kongens Have. Endeligt må optællingernes resultater også ses i lyset af indsamlingstidspunkterne, der tilpasses arbejdsmarkedets logikker, idet optællingerne finder sted inden for den almindelige arbejdsdag i hverdagene, ikke i weekenderne og sent om aftenen, hvor andre typer af adfærd i byrummet giver andre typer af affald.

Flydende kategorier og divergerende strategier

Ligeså snart en genstand defineres som affald, er den ude af kontekst, når den ikke befinder sig i skraldespanden, på lossepladsen, forbrændingsanstalten eller en anden samfundsmæssig acceptabel kontekst. Tørveaske, affald fra køkkener og spildevand på gaderne forsvandt som typisk gadeaffald lige så meget på grund af ændrede hverdagsrutiner blandt byens borgere som på grund af effektive renovationssystemer til at håndtere husholdningsaffaldet, latrinen og spildevandet.

Definitionen på gadeaffald har således ændret sig i takt med, at både samfundet og byen har udviklet sig.

Bilerne fortrængte hestevogne og blev et markant indslag i bybilledet. Processen med at få færre biler i byen og indførelsen af gågader skabte nye måder at bruge byen på.

Ren By kampagnen opstod i 1987, da den nye byrumskultur med udendørscafeer, fastfoodrestauranter og langt flere aktiviteter fik byens gader til at flyde med helt nye typer affald. Kampagnerne var en anderledes måde at bekæmpe gadeaffaldet på, da myndighederne som supplement til lovgivning benyttede sig af holdningspåvirkende kampagner i forsøget på at gøre byen renere.

Cigaretskodder og fastfoodaffald var i centrum for Ren By kampagnerne i 2007-2009, hvilket resulterede i kampagnetiltag som uddeling af lommeaskebægre, opstilling af en glascontainer med indsamlet fastfoodemballageaffald og talende skraldespande. Valget af både fastfoodaffald og cigaretskodder kan uden problemer begrundes ud fra borgernes udsagn om gadeaffald. Affaldsoptællingerne viser dog, at disse udsagn ikke nødvendigvis giver et retvisende billede af problemerne med gadeaffaldet målt på hvor meget, der ligger af den enkelte type gadeaffald. Specielt med hensyn til optællingerne af fastfoodaffaldet var der uoverensstemmelser mellem borgernes udsagn om affald og optællingerne resultater. Selv ved at slå kategorierne fastfoodemballage, pizzabakker og drikkekrus sammen udgjorde det tilsammen under 1 % af det samlede affald.

Selvom formålet med denne artikel ikke har været at undersøge virkningen af kampagnerne, kan det dog ikke udelukkes, at en forklaring på diskrepansen kan ligge i netop effekten af disse. Øget fokus og medieomtale har formentlig en effekt på borgernes oplevelse af en bestemt affaldstype eller affaldsproblematik. Kampagnerne fanges således i et selvforstærkende mønster, hvor kommunens forsøg på at løse bestemte typer af affaldsproblemer, samtidig synliggør den pågældende affaldstype og dermed skærper borgernes opmærksomhed omkring en bestemt affaldstype som problem.⁶⁶ Specielt pizzabakken bliver i medierne ofte udråbt som gadeaffaldssynder nummer ét, og dette kan være en forklaring på, hvorfor den og andet fastfoodemballageaffald opfattes så problematisk. Øget fokus og medieomtale har formentlig også haft indflydelse på borgernes holdning til cigaretskodder. I 2004 resulterede den første skodkampagne i flere klager over manglende askebægre, og ved rygelovens indførelse i 2007 gav både borgere og kommunen udtryk for, at problemet med cigaretskodder blev voldsomt forøget. Analysen af optællingerne lavet efter rygelovens indførelse kan dog ikke dokumentere dette, men viser i stedet et fald i antallet af optalte cigaretskodder. For cigaretskoddernes vedkommende var dette dog den eneste afvigelse mellem optællingerne og

66 Bowker og Star beskriver dette fænomen i deres analyse af klassifikationssystemernes påvirkning af praksis. For at en praksis kan standardiseres, skriver de, må den være synlig, og det kræver, at den udpeges og synliggøres, jf Bowker og Star 1999, kap. 7.

borgernes udsagn. Optællingerne viste tydeligt, at på trods af at antallet af optalte skod faldt, var denne affaldstype massivt forekommende, og et kampagnefokus på denne type affald kunne begrundes ud fra borgernes udsagn.

Undersøgelsen har vist, at der altså ikke nødvendigvis er sammenhæng mellem det affald, borgerne opfatter som generende og det affald, der rent faktisk ligger på gaden. Faktorer, som at noget affald er mere ulækkert eller generende end andet og kampagne- og mediefokus, spiller højst sandsynligt en rolle for borgernes holdning til gadeaffald. Gadeaffald er også afhængig af, hvordan vi bruger byrummet, og byrumsudviklingen er derfor endnu en faktor, som har indflydelse på både, hvad der ligger på gaden, og hvordan det opfattes af borgerne. Det københavnske gadeaffald og kommunens forskellige strategier til at komme det til livs peger således på, at skraldet som kategori tager form efter de praksisser, det indgår i. Der findes med andre ord ikke en eller anden fast kerne, et materielt forankringspunkt, som kommunen kan tilrettelægge sine renholdelsesstrategier efter på trods af, at gadens skrald umiddelbart fremtræder som en meget konkret og enkelt målbar kategori. Som Annemarie Mol viste i sit etnografiske studie af de praktiske håndteringer af sygdommen åreforkalkning, er der ingen fast referent, uanset om alle tror, de taler om og håndterer det sammen.⁶⁷ Alle parametre, hvorudfra skrald kan kendes og genkendes er variable, om det, der ligger på gaden, er synligt, problematisk, kan betegnes som skrald, er et problem, bør samles op eller ej, ændrer sig, alt efter hvilke aktører, teknologier og praksisser, det udspiller sig for eller i. Det er i sandhed "en kunst at holde byen ren".

Litteraturliste

- Bowker, Geoffrey og Susan Leigh Star 1999: *Sorting Things Out*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts/ London.
- Christensen, Villads 1912: *København i Kristian den ottendes og Frederiks den syvendes tid*. G.E.C. Gads forlag, København.
- Douglas, Mary 2010 (1966): *Purity and Danger. An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. Routledge Classics, London.
- Ekstra Bladet* 28.09.2007: "De slås med dine skod".
- Gehl, Jan 2003: *Livet mellem husene – Udeaktiviteter og udemiljøer*. Arkitektens Forlag, København.
- Gehl, Jan og Lars Gemzøe 1996: *Byens rum – Byens liv*. Arkitektens Forlag og Kunstakademiets Forlag, København.
- Gehl, Jan og Lars Gemzøe 2000: *Nye byrum*. Arkitektens Forlag, København.

67 Mol 2002.

- George, Rose 2011: "The Blue Girl: Dirt in the City". Rosie Cox m.fl. (red.): *Dirt. The Filthy Reality of Everyday Life*. Profile Books, London.
- Hilden, Hans Peter 1973: *Skrald, storby og miljø – En beretning om Københavns kamp mod affaldet gennem 200 år*. Renholdningselskabet af 1898/C.A. Reitzel, København.
- Holm, Axel og Kjeld Johansen 1941: *København 1840-1940. Det københavnske Bysamfund og Kommunens Økonomi*. Københavns Borgerrepræsentation, København.
- Jyllandsposten* 18.07.2002: "Nu skal hovedstaden holdes ren".
- Jyllandsposten* 09.06.2005: "Velkommen til pizzaskraldespanden".
- Lindegaard, Hanne 2001: *Ud af røret? Planer, processer og paradokser omkring det københavnske kloaksystem 1840-2001*. Institut for Produktion og Ledelse, Danmarks Tekniske Universitet.
- Mol, Annemarie 2002: *The Body Multiple. Ontology in Medical Practice*. Duke University Press, Durham/ London.
- Møller, Jan 1980: *Borger i middelalderens København*. Sesam, Viborg.
- Nielsen, Oluf 1872: *Kjøbenhavns Diplomatarium, samling af Dokumenter, Breve og andre Kilder til Oplysning om Kjøbenhavns ældre Forhold før 1828*, bd. 1. G.E.C. GAD, København
- Nielsen, Oluf 1874: *Kjøbenhavns Diplomatarium, samling af Dokumenter, Breve og andre Kilder til Oplysning om Kjøbenhavns ældre Forhold før 1828*, bd. 2. G.E.C. GAD, København
- Nielsen, Oluf 1877: *Kjøbenhavns Diplomatarium, samling af Dokumenter, Breve og andre Kilder til Oplysning om Kjøbenhavns ældre Forhold før 1828*, bd. 3. G.E.C. GAD, København.
- Nielsen, Oluf 1885: *Kjøbenhavn i Aarene 1536-1660. Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse*, bd. 4. G.E.C. Gad, København.
- Nielsen, Oluf 1889: *Kjøbenhavn i Aarene 1660-1699. Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse*, bd. 5. G.E.C. Gad, København.
- Politiken* 23.11.2007: "København er for snavset for turisterne."
- Rathje, William & Cullen Murphy 2001(1992): *Rubbish. The Archaeology of Garbage*. The University of Arizona Press, Tuscon.

Utrykte kilder

- Bedre By – et handlingsprogram fra Københavns City Center* 1986. Københavns City Centers arkiv.
- Beretning og regnskab 1985*. Københavns turistforening.
- Beretning og regnskab 1988*. Københavns turistforening.
- Beretning og regnskab 1992*. Københavns turistforening.

- Beretning og regnskab 1991.* Stadsingeniørens direktorat, Københavns kommune.
- Beretning og regnskab 1992.* Stadsingeniørens direktorat, Københavns kommune.
- Beretning og regnskab 1993.* Stadsingeniørens direktorat, Københavns kommune.
- Beretning og regnskab 1996.* Stadsingeniørens direktorat, Københavns kommune.
- Brugerundersøgelse – Borgernes holdning til ren- og vedligehold 1998.* Udarbejdet af Grinsted Public A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Brugerundersøgelse – Hvad mener Københavns kommunes borgere om byens veje og parker? 2004.* Udarbejdet af TNS Gallup. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Evaluering af Ren By-kampagnen 2007.* Udarbejdet af Catinét. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Evaluering af Ren By-kampagnen 2008.* Udarbejdet af Catinét. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Evaluering af Ren By-kampagnen 2009.* Udarbejdet af Catinét. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Gadeinterview om Renhold i Københavns Kommune 2007. Udviklingen runde 1-5. Interviewperiode: Marts 2007 – oktober 2007 TNS Gallup A/S.* Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Handlingsplan for København – Ren By 27/5 1987.* Pressemeddelelse fra Københavns kommune. Københavns City Centers arkiv.
- Indlæg af Borgerbreve og fra Sakset, fordelt på positive og negative beskrivelser, fra år 2000 til 2004.* Strategiplan, mappe 2. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Larsen, Nina Søndergaard 2008: *Mephitiske dunster og møddinger – om lugten i København, set gennem bladet Politivennen 1798 – 1845.* Speciale fra Københavns Universitet.
- Mikkelsen, Anita 1991: *Skarn, skrald og affald – Træk af affaldets kulturhistorie 1840-1990.* Speciale fra Københavns Universitet.
- Notat fra R98, 1965: *Meddelelse om ophør af opsamling af gadeaffald i Københavns kommune.* R98s arkiv.
- Notat fra Københavns kommune 1991: *Vedr.: Renholdelse af Strøget.* Peter Tholstrups personlige papirer hos Tine Kjærgaard, direktør i Kjærgaard & Partners.
- Notat fra Københavns kommune 2006: *Konstruktion i og perspektiverne for samkøring af Ren By og Graffiti kampagnerne under Vej og Park.* Bilag: *Kampagnehistorik. Fælles mål og interesser.* 11. januar 2006. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* Marts 2007, Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* Maj 2007 (måling 2), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.

- Optælling af affald Københavns Kommune.* Juni 2007 (måling 3), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* September 2007 (måling 4), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* Oktober 2007 (måling 5), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* Marts/maj 2008 (måling 6), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* Maj 2008 (måling 7), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* Juni 2008 (måling 8), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Optælling af affald Københavns Kommune.* August 2008 (måling 9), Rostra Research A/S. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Renholdelsesstrategi 2005 – Initiativer der vil gøre København til en renere by.* Vej og Park/Carl Bro. Center for Renhold, Københavns kommunes Teknik- og Miljøforvaltning.
- Samling af Bestemmelser vedrørende Kjøbenhavns Kommune, 1607-1839,* J.H. Schultz, Kjøbenhavn, 1919.

Websteder

- Københavns kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen, Center for Renhold 2010:
Cigaretskodder.
<http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/RenBy/Kampagner/RenByKampagnen/Cigaretskodder.aspx>, 01.02.2012.
- Københavns kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen, Center for Renhold 2011:
Renhold i tal.
<http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/RenBy/Kampagner/RenByKampagnen/RenholdITal.aspx>, 30.04.2012.
- Miljøstyrelsen 2008: *Baggrundsrapport. Henkastet affald – viden og analyser.*
http://www.mst.dk/NR/rdonlyres/63936929-0855-40DF-8D9F-2F34B120629F/0/Baggrundsrapport_Videnoganalyser.pdf, 01.05.2012.

Dog shit, cigarette butts and pizza boxes – urban street trash and sanitation strategies

The garbage found on city streets reflects the consumption patterns of a city and its street life. At one time, horse droppings were left in the streets of Copenhagen, and no one seemed to take any notice. The waste from the horses was considered to be an unavoidable part of city life. The malodorous stench coming from the filthy gutters and the sewage created by craftsmen and shopkeepers, however, were cause for complaint. Today, a few greasy discarded pizza boxes can lead to major campaigns, and fag butts have become more and more visible as garbage, despite the fact that fewer of them are being tossed on the streets.

The garbage on Copenhagen's streets and the municipality's different strategies to handle it suggest that the concept of "street garbage" is difficult to grasp. There is no obvious connection between the street garbage that a citizen finds problematic and the amount of the garbage that is actually found on the street. Some types of street garbage are considered to be more disgusting or morally troublesome than others. The city's campaigns against street garbage and the way that garbage is categorised also contribute to people's opinions. The Clean City campaigns (*Ren By kampagnerne*) that took place in 1987 are particularly interesting to analyse because, on the one hand, they reflect the city's ongoing efforts to utilise new strategies to keep the city clean; on the other hand, these campaigns demonstrate how difficult it can be to manoeuvre between divergent political positions and ways of analyzing the problem while also considering economic priorities and changing cultural values.

The city's street garbage – no matter how practical and simple a problem it may seem to be – proves difficult for a city like Copenhagen to manage and find effective solutions for because the concept of "street garbage" is constantly changing, just like the everyday routines of the city's residents and the city's technological capabilities.